

slovensko vseučilišče, ker upajo na končno svojo zmago potom svobodomiselnega vseučilišča. Naj sanjajo o tem, naj delajo za to; kar ustvarijo resnično dobrega in trajnega, bo našlo sprejemljiva srca, drugo zaustavi delo proti katoliške inteligence v zvezi z ljudsko maso.

To je prava in zdrava pot našega kulturnega razvoja, da vsrkavamo vase vse resnično dobro in lepo v moderni kulturi in v zvezi s svojo tradicijo tvorimo nove kulturne vrednote. Domača tla morajo biti podlaga. Harmonija med tradicijo slovenskega naroda in moderno kulturo je mogoča, toda le v enem zmislu, ako ne izločimo verskega čuta, verske misli. Po tej poti gre dosednji razvoj zadnjih dveh desetletij. To je plod „katoliške renesanse“ izza

najširši in najtrdnjši temelj, če bo v ozkem stiku z ljudstvom. To pa je zopet le mogoče, da ljudstvo prav sistematično uvedemo v pojmovanje namena in pomena najvišjega kulturnega zavoda.

Mnogo smo že storili v tej smeri. Vse dosedanje delo na gospodarskem, prosvetnem in političnem polju je bilo posredno v službi priprave na vseučilišče. Čim bolj na globoko in široko zaseže splošna in strokovna naobrazba, tem zrelejša bo celota — narod — in tem bolj pripravljena na — vseučilišče. Zato pa treba ravno ljudsko izobraževalno delo vsestransko izpopolniti.

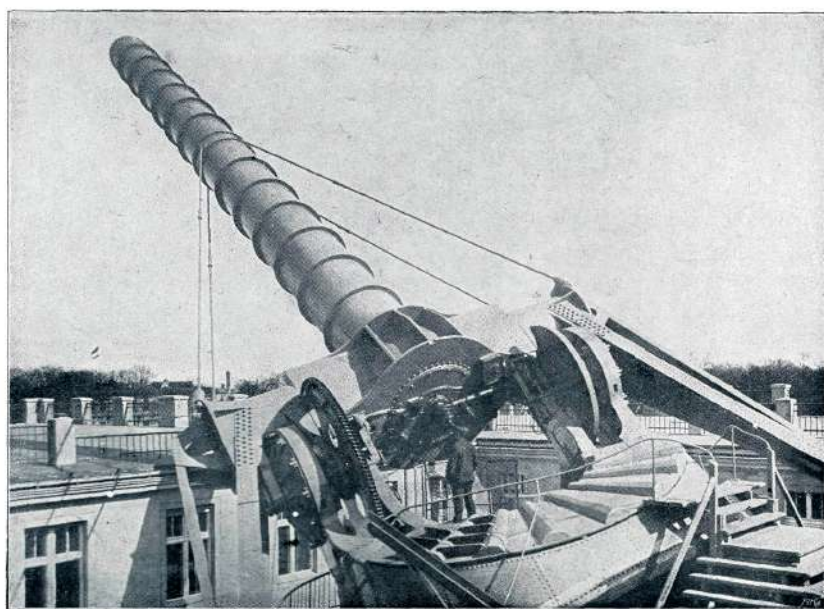
Razni pojavi na prosvetnem polju pričajo, da se naše prosvetno delo od dne dne izpopolnjuje in se bliža gotovi stopinji osovršenja. Več ali manj so ti pojavi združeni okrog najpomembnejše naše ljudsko-izobraževalne organizacije: Slovenske krščansko-socialne zveze. Njen razvoj je skoroda identičen s celotnim razvojem na našem prosvetnem polju zadnjih dveh desetletij.

* * *

Tu kratka slika kulturnega razvoja tekom zadnjih dveh desetletij.

Najprej se pojavi strogo versko-naobraževalna organizacija — Marijinih družeb. V mnogih krajih je dolgo edina organizacija, ki nadomešča v malem in v gotovi smeri — izobraževalno društvo. V nekaterih krajih se pojavita obe, Marijina družba in kat. izobraževalno društvo istočasno, ali

pa to kmalu sledi prvi. V glavnem pa lahko trdimo, da je začetkom ljudske probuje verska organizacija, versko naobraževanje po Marijinih družbah opravljalo sistematično kulturno delo med ljudstvom. Gospodarska in politična probuja nujno zahtevata intelektualne in npravne povzdige. To nalogo prevzamejo hitro razvijajoča se katoliška izobraževalna društva, ki se kmalu strnejo v tesni medsebojni zvezi v osrednje društvo, „Slov. kršč. soc. zvezo“. Radi notranjih potreb treba v izobraževalnih društvih pevskih in tamburaških, dekliških in mladeniških odsekov, dokler se ne porodi krepka nova organizacija — „Zveza telovadnih odsekov“ ali sedanji „Orel“. Gospodarski in socialni napredek vzbudita strokovno-izobraževalne organizacije, ki se v novejšem času vedno bolj množe: delavska strokovna društva, kmet-

VELIKANSKI DALJNOGLED NA ZVEZDARNI V TREPTOVU PRI BEROLINU

leta 1890. Njen plod pa je tudi, da se vrši razvoj primeroma hitro, včasih nepričakovano, a vendar redoma in stopnjema v vseh pojavih na političnem in nepolitičnem polju: znak organičnega razvoja. Politični, gospodarski in prosvetni uspehi so sad premišljenega, urejenega, organiziranega dela na najširšem temelju.

Kakor je to urejeno, premišljeno, vztrajno delo doneslo uspehov na političnem, gospodarskem, ljudsko-prosvetnem polju, pravtako bode doneslo tudi na literarnem in znanstvenem: to je zapisano v dosednji logiki razvoja. Iz razvoja čitamo misel, da bo naše vseučiliško vprašanje prej ali slej rešeno le na slični način: na podlagi sistematičnega in vztrajnega dela dveh činiteljev: katoliške inteligence in ljudstva. Slovensko vseučiliško vprašanje bo le na ta način dobilo